

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТ В ТУРИСТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ»

Рівень вищої освіти	другий (магістерський)
Освітньо-професійна програма	«Туристична діяльність»
Загальний обсяг	4 кредити ЄКТС
Тривалість викладання	1-й семестр, 1-2 чверті 2023-2024 н.р.
Обсяг навчальних занять	120 год.
у т.ч. аудиторні заняття	4 год/тиждень
лекції	2 години
практичні	2 години
Мова викладання	українська

Кафедра, що викладає: Туризму та економіки підприємства

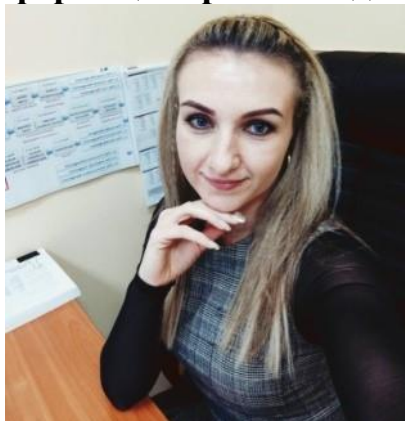
Сторінка курсу в СДО НТУ «ДП»:

<https://do.nmu.org.ua/course/view.php?id=6028>

Консультації: за окремим розкладом, погодженим зі здобувачами вищої освіти

Онлайн-консультації: Microsoft Teams – команда «Ризик-менеджмент в туристичній діяльності»

Інформація про викладача:

Бондаренко Людмила Анатоліївна,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри туризму та економіки підприємства

Персональна сторінка:

<https://ep.nmu.org.ua/ua/teachers/bondarenko.php>

Е-mail:

bondarenko.l.a@nmu.one

1. АНОТАЦІЯ ДО КУРСУ

Дисципліна «Ризик-менеджмент в туристичній діяльності» належить до переліку обов'язкових навчальних дисциплін, яка пропонується для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 242 Туризм і рекреація.

Цей курс побудовано на засадах студентоцентрованого підходу (Student-Centered Approach), який розглядає здобувача вищої освіти як суб'єкта з власними унікальними інтересами, потребами і досвідом, спроможного бути самостійним і відповідальним учасником освітнього процесу.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета дисципліни – формування у студентів системи знань про предмет та сутність ризик-менеджменту, його місце в діяльності туристичного підприємства, а також вироблення практичних навичок в ідентифікації, аналізі й управлінні ризиками на туристичному підприємстві.

Завдання курсу:

- ознайомлення студентів із теоретичними, методичними й організаційними підходами до ідентифікації та оцінювання ризиків на всіх рівнях;
- засвоєння основ організації й управління туристичними підприємствами в умовах невизначеності та ризику;
- набуття теоретичних знань і практичних навичок в обґрунтуванні управлінських рішень щодо ризиків.

3. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

До дисципліни «Ризик-менеджмент в туристичній діяльності» віднесено наступні результати навчання:

РН1	Спеціалізовані концептуальні знання, що включають сучасні наукові здобутки, критичне осмислення проблем у сфері туризму та рекреації і на межі галузей знань.
РН5	Здійснювати комплексний аналіз і оцінювання функціонування туристичного ринку різних ієрархічних рівнів, прогнозувати тенденції його розвитку.
РН6	Аналізувати та оцінювати діяльність суб'єктів туристичного ринку, планувати результати їх стратегічного розвитку.
РН8	Управляти процесами в суб'єктах індустрії туризму та рекреації на різних ієрархічних рівнях, які є складними, непередбачуваними і потребують нових стратегічних підходів
РН10	Приймати ефективні рішення у сфері туризму та рекреації щодо розв'язання широкого кола проблем, зокрема безпеки і якості туристичного обслуговування

Реалізація поставлених завдань дозволяє забезпечити наступні дисциплінарні результати навчання:

- знати теоретичні засади ризик-менеджменту туристичної та рекреаційної діяльності;
- креативно мислити, проявляти гнучкість у прийнятті рішень щодо прогнозування та запобігання ризиків;
- розробляти необхідну стратегію управління й комплекс ухвалення рішень із мінімізації та усунення ризиків;
- систематизувати, синтезувати й упорядковувати інформацію щодо ризиків туризму, ідентифікувати ризики, формулювати висновки і розробляти рекомендації щодо безпеки різних видів туризму;
- обґрунтовувати пропозиції щодо вдосконалення процесу управління ризиками туристичного підприємства в мінливому середовищі.

4. СТРУКТУРА КУРСУ

Лекції

Тема 1. Теоретичні основи ризик-менеджменту.

- 1.1. Теоретичні положення ризик-менеджменту.
- 1.2. Актуальність ризик-менеджменту.

Тема 2. Поняття ризику в туризмі та рекреації.

- 2.1. Класифікація ризиків.
- 2.2. Загальна схема процесу управління ризиками.
- 2.3. Оцінка ризику.
- 2.4. Методи виявлення ризику.
- 2.5. Методи управління ризиками та їх вибір.

Тема 3. Прийняття оптимальних рішень в умовах невизначеності.

- 3.1. Теоретичні положення та основні критерії оптимальності.
- 3.2. Критерій гарантованого результату.
- 3.3. Критерій оптимізму.
- 3.4. Критерій песимізму.
- 3.5. Критерій мінімаксного ризику Севиджа.
- 3.6. Критерій узагальненого максимуму (песимізму-оптимізму) Гурвіца.
- 3.7. Оптимальність за Парето.

Тема 4. Ризик-менеджмент у сфері туризму та рекреації.

- 4.1. Фінансовий ризик: його суть, класифікація та принципи управління.
- 4.2. Методи оцінки ризику.
- 4.3. Оцінка показників ринкового ризику.
- 4.4. Схема управління та методи впливу на фінансові ризики.
- 4.5. Особливості аналізу операційних ризиків у фінансових інститутах.

Тема 5. Методи, методики та показники оцінки кризового стану підприємства.

- 5.1. Антикризовий моніторинг стану туристичного підприємства.
- 5.2. Оцінка кризового стану підприємства на основі агрегатних моделей.
- 5.3. Динамічні підходи до оцінки кризового стану туристичного підприємства.
- 5.4. Методики та моделі оцінки фінансових загроз та діагностики банкрутства.
- 5.5. Рейтингова система оцінки кризового стану підприємства.
- 5.6. SWOT–аналіз у діагностиці криз.

Тема 6. Управління персоналом у кризових ситуаціях на туристичних підприємствах.

- 6.1. Вплив кадрової політики на ефективність діяльності підприємства.
- 6.2. Методи діагностики персоналу кризового підприємства.
- 6.3. Основи коучінга для керівників та працівників підприємств сфери туризму.

Тема 7. Стратегія реструктуризації в процесі антикризового управління.

- 7.1. Поняття та сутність реструктуризації.
- 7.2. Основні складові реструктуризації туристичного підприємства.
- 7.3. Класифікація масштабів, форм і видів реструктуризації підприємства.
- 7.4. Критерії та показники оцінки ефективності реструктуризації підприємства.

Тема 8. Управління ризиками під час війни.

- 8.1. Туризм як спосіб психологічної реабілітації.
- 8.2. Ризики при в'їзному туризмі після війни.
- 8.3. Внутрішній туризм. Ризики заміни мандрівників на внутрішньо переміщених осіб.

Практичні заняття

- Тема 1. Задачі, прийоми і правила управління ризиками.
- Тема 2. Особливості управління ризиками.
- Тема 3. Резервування і управління запасами з урахуванням ризику.
- Тема 4. Кризові ситуації туристичного підприємства та управління ними.
- Тема 5. Діагностика криз. Система раннього виявлення ознак майбутньої кризової ситуації..
- Тема 6. Управлінські ризики туристичного підприємства.
- Тема 7. Стратегія реструктуризації в процесі антикризового управління
- Тема 8. Управління ризиками під час війни

Інформація для здобувачів заочної форми навчання. На сайті НТУ «ДП» розміщено графік навчального процесу. Протягом року передбачено заняття з викладачем відповідно до розкладу: 6 год. лекційних занять, 6 год. практичних

занять, решту годин здобувач опановує самостійно. Здобувачі заочної форми навчання виконують передбачені робочою програмою дисципліни контрольні роботи, подають їх на кафедри на початку сесії, обов'язково до проведення контрольних заходів з дисципліни. Під час сесії здобувачі виконують практичні та тестові завдання. Умови завдань розміщено на сторінці курсу на платформі Moodle та в Microsoft 365. Форма контролю – іспит.

5. ТЕХНІЧНЕ ОБЛАДНАННЯ ТА/АБО ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

На навчальних заняттях здобувачі повинні мати: гаджети з можливістю підключення до Інтернету; перевірений доступ до застосунків Microsoft Office: Teams, Moodle; інстальований на ПК та /або мобільних гаджетах пакет програм Microsoft Office (Word, Excel, Power Point); активований акаунт університетської пошти (student.i.p.@nmu.one) на Office365.

6. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ ТА ВИМОГИ

Оцінювання досягнень здобувачів здійснюється за допомогою прозорих процедур, що ґрунтуються на об'єктивних критеріях відповідно до Положення університету «Про оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти», <http://surl.li/bgruz>. Досягнутий рівень компетентностей відносно очікуваних, що ідентифікований під час контрольних заходів, відображає реальний результат навчання здобувачів за дисципліною.

6.1. Шкали

Оцінювання навчальних досягнень здобувачів НТУ «ДП» здійснюється за рейтинговою (100-бальною) та інституційною шкалами. Остання необхідна (за офіційною відсутністю національної шкали) для конвертації (переведення) оцінок мобільних здобувачів.

Шкали оцінювання навчальних досягнень здобувачів НТУ «ДП»

Рейтингова	Інституційна
90...100	відмінно / Excellent
74...89	добре / Good
60...73	задовільно / Satisfactory
0...59	незадовільно / Fail

Кредити навчальної дисципліни зараховуються, якщо здобувач отримав підсумкову оцінку не менше 60-ти балів. Нижча оцінка вважається академічною заборгованістю, що підлягає ліквідації відповідно до Положення про організацію освітнього процесу НТУ «ДП».

6.2. Засоби та процедури

Здобувачі вищої освіти можуть отримати підсумкову оцінку з навчальної дисципліни на підставі поточного оцінювання знань за умови, якщо набрана кількість балів з поточного контролю та самостійної роботи складатиме не менше 60 балів.

Поточна успішність складається з успішності за 2 контрольні роботи (кожна контрольна робота оцінюється максимально по 10 балів, разом 20 балів), оцінок за роботу на практичних заняттях (оцінюється 6 занять, участь у одному занятті максимально може принести здобувачу вищої освіти 10 балів, максимально здобувач може отримати 60 балів) та оцінок за виконання самостійної роботи у вигляді 2 презентацій, які захищаються на практичних заняттях (1 презентація оцінюється максимально в 10 балів, разом 20 балів). Отримані бали за контрольні роботи, практичні заняття та виконання самостійної роботи (індивідуального завдання) додаються і є підсумковою оцінкою за вивчення навчальної дисципліни. Максимально за поточною успішністю здобувач може набрати 100 балів.

<p>Підсумкове оцінювання (якщо здобувач вищої освіти набрав менше 60 балів та/або прагне поліпшити оцінку)</p>	<p>Визначення сумарного результату поточних контролів. У випадку коли здобувач отримав менше 60 балів та/або прагне поліпшити оцінку – складається залік у вигляді комплексної контрольної роботи, яка містить 20 тестів (вірна відповідь 1,5 бал) та 2 питання теоретичного спрямування, кожне з яких оцінюється по 35 балів за умови повного розкриття тематичного спрямування. Максимальна кількість балів за екзамен: 100 балів</p>
<p>Практичні заняття</p>	<p>Дискусії, обговорення, де відпрацьовуються навички критичного мислення та аналізу, комплексного вирішення проблем, з використанням індивідуального та креативного підходу. Відбувається вирішення практичних завдань у вигляді тестів. Максимально оцінюються у 60 балів (6 занять × 10 балів/заняття).</p>
<p>Самостійна Робота (індивідуальне завдання)</p>	<p>Кожен здобувач повинен/на підготувати по дві презентації, які необхідно захистити на практичних заняттях. Максимально оцінюється в 20 балів (2 презентації × 10 балів).</p>
<p>Контрольні заходи</p>	<p>Максимально оцінюються у 20 балів (2 контрольні роботи × 10 балів / контрольна робота).</p>

6.3. Критерії

6.3.1. Критерії оцінювання *практичного заняття*:

Кожне практичне завдання оцінюється за двома складовими: тестові завдання та участь у дискусіях.

Тестові завдання складаються з 16 тестів, де є одна правильна відповідь. За умови вірного вирішення тестового завдання здобувач отримує 0,5 бал. Максимальна кількість набраних балів за тестові завдання – 8 балів.

Участь у дискусіях максимально оцінюється в 2 бали, де:

2 бала: активна участь у дискусії (виступи, коментарі, активне слухання), володіння навчальним матеріалом, наведення аргументованих відповідей.

1 бал: участь у дискусії без достатнього володіння навчальним матеріалом, що має стосунок до теми обговорення.

0 балів: небажання брати участь в дискусії, відсутність достатніх знань про предмет обговорення.

6.3.2 Критерії оцінювання *самостійної роботи (індивідуального завдання)*:

Оцінювання самостійної роботи відбувається через захист презентації на практичних заняттях, причому:

10 балів – студент/ка демонструє повне розуміння теми; може точно відповісти на всі запитання одногрупників щодо даної теми; ділиться думками з іншими учасниками групи; говорить чітко впродовж 95-100% всього часу, використовує закінчення речення і не використовує слова помилково; застосовує відповідну лексику для аудиторії, розширює словниковий запас аудиторії, використовує нові слова для більшості слухачів; уважно слухає одногрупників, детально відповідає на всі питання форми оцінювання і завжди дає оцінки на основі презентації, а не інших факторів;

9 балів – студент/ка демонструє повне розуміння теми; може точно відповісти на всі запитання одногрупників щодо даної теми; ділиться думками з іншими учасниками групи; говорить чітко впродовж 90-95% всього часу, використовує закінчення речення і не використовує слова помилково; застосовує відповідну лексику для аудиторії; уважно слухає одногрупників, детально відповідає на всі питання форми оцінювання і завжди дає оцінки на основі презентації, а не інших факторів;

8 балів – студент/ка демонструє повне розуміння теми; може точно відповісти на всі запитання одногрупників щодо даної теми; говорить чітко впродовж 85-90% всього часу, використовує закінчення речення і не використовує слова помилково; застосовує відповідну лексику для аудиторії; уважно слухає одногрупників, детально відповідає на всі питання форми оцінювання і завжди дає оцінки на основі презентації, а не інших факторів;

7 балів – студент/ка демонструє повне розуміння теми; може точно відповісти на всі запитання одногрупників щодо даної теми; говорить чітко впродовж 75-85% всього часу, використовує закінчення речення і не використовує слова помилково; застосовує відповідну лексику для аудиторії; уважно слухає одногрупників, детально відповідає на майже всі питання форми оцінювання і завжди дає оцінки на основі презентації, а не інших факторів;

6 балів – студент/ка демонструє розуміння теми; відповідає на більшість запитань одногрупників щодо даної теми; говорить зрозуміло впродовж 75% всього часу, використовує закінчення речення і не використовує слова помилково; застосовує відповідну лексику для аудиторії, розширює словниковий запас аудиторії; слухає одногрупників, відповідає майже всі питання форми оцінювання та інколи дає оцінки на основі презентації, а не 8 інших факторів;

5 балів – студент/ка демонструє розуміння теми; відповідає на більшість запитань одногрупників щодо даної теми; говорить зрозуміло впродовж 50% всього часу, використовує закінчення речення і інколи використовує слова

помилково; застосовує відповідну лексику для аудиторії, відповідає на більшість питань форми оцінювання та інколи дає оцінки на основі презентації, а не інших факторів;

4 бали – студент/ка демонструє розуміння теми; відповідає на запитань одногрупників щодо даної теми; говорить зрозуміло, використовує закінчення речення і інколи використовує слова помилково; застосовує відповідну лексику для аудиторії, відповідає на більшість питань форми оцінювання та інколи дає оцінки на основі презентації, а не інших факторів;

3 бали - студент/ка демонструє розуміння теми; відповідає на деякі запитання одногрупників щодо даної теми; говорить зрозуміло, використовує закінчення речення, але невірно трактує деякі терміни, використовує слова помилково; слухає одногрупників, інколи ставить уточнюючі питання;

2 бали – студент/ка не демонструє розуміння теми; відповідає на деякі запитання одногрупників щодо даної теми; говорить зрозуміло, використовує закінчення речення, але невірно трактує деякі терміни, використовує слова помилково; слухає одногрупників, уточнюючі питання не ставить;

1 бал - студент/ка демонструє розуміння теми, однак, не відповідає на жодні запитання одногрупників щодо даної теми; говорить не зрозуміло, використовує закінчення речення, але невірно трактує терміни, використовує слова помилково; слухає одногрупників, уточнюючі питання не ставить.

6.3.3. Критерії оцінювання *письмової контрольної роботи*:

Контрольна робота містить: 10 тестових завдань з чотирма варіантами відповідей, правильна відповідь оцінюється у 0,5 балів та 2 відкритих питання, де правильна відповідь оцінюється в 2,5 балів, причому:

2,5 балів – високий рівень викладення текстової відповіді, що відповідає предмету поставленого питання, зроблено власний висновок щодо проблематики поставленого запитання; відсутність помилок в граматиці та/або орфографії;

2 бали – середній рівень викладення текстової відповіді, що відповідає предмету поставленого питання, зроблено власний висновок щодо проблематики поставленого запитання; відсутність помилок в граматиці та/або орфографії;

1,5 бали – наявність текстової відповіді, яка відповідає предмету поставленого питання, однак власна думка не висловлена, містить граматичні та орфографічні помилки;

1 бали - наявність текстової відповіді, яка не в повній мірі відповідає предмету поставленого питання, виявлення запозиченого матеріалу з мережі Інтернет та/або з інших джерел, містить суттєві граматичні та орфографічні помилки, які ускладнюють розуміння тексту або викривляють зміст повідомлення;

0,5 бал – наявність текстової відповіді, яка не відповідає предмету поставленого питання, виявлення списаного матеріалу з мережі Інтернет та/або з інших джерел, містить суттєві граматичні та орфографічні помилки, які ускладнюють розуміння тексту або викривляють зміст повідомлення.

7. ПОЛІТИКА КУРСУ

7.1. Політика щодо академічної доброчесності

Академічна доброчесність здобувачів вищої освіти є важливою умовою для опанування результатами навчання за дисципліною і отримання задовільної оцінки з поточного та підсумкового контролів. Академічна доброчесність базується на засудженні практик списування (виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання), плагіату (відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства), фабрикації (вигадування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі). Політика щодо академічної доброчесності регламентується «Положенням про систему запобігання та виявлення плагіату у Національному технічному університеті «Дніпровська політехніка»», <https://cutt.ly/mERLa5A>, Кодекс академічної доброчесності Національного технічного університету «Дніпровська політехніка», <https://cutt.ly/vERLfxF>. У разі порушення здобувачем вищої освіти академічної доброчесності (списування, плагіат, фабрикація), робота оцінюється незадовільно та має бути виконана повторно. При цьому викладач залишає за собою право змінити тему завдання.

7.2. Комунікаційна політика.

Здобувачі вищої освіти повинні мати активовану університетську пошту.

Обов'язком здобувача вищої освіти є перевірка один раз на день (щодня) поштової скриньки на Office365 та відвідування групи у Teams.

Протягом самостійної роботи обов'язком здобувача вищої освіти є робота з дистанційним курсом «Ризик-менеджмент в туристичній діяльності».

Усі письмові запитання до викладачів стосовно курсу мають надсилатися на університетську електронну пошту.

7.3. Політика щодо перескладання

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

7.4. Відвідування занять

Для здобувачів вищої освіти денної форми навчання відвідування занять є обов'язковим. Поважними причинами для неявки на заняття є хвороба, участь в університетських заходах, відрядження, які необхідно підтверджувати документами у разі тривалої (два тижні) відсутності. Про відсутність на занятті та причини відсутності здобувач вищої освіти має повідомити викладача або особисто, або через старосту. Якщо здобувач вищої освіти захворів, ми рекомендуємо залишатися вдома і навчатися за допомогою дистанційної платформи. Здобувачу вищої освіти, чий стан здоров'я є незадовільним і може вплинути на здоров'я інших здобувачів вищої освіти, буде пропонуватися залишити заняття (така відсутність вважатиметься пропуском з причини хвороби). Практичні заняття не проводяться повторно, ці оцінки неможливо

отримати під час консультації. За об'єктивних причин (наприклад, міжнародна мобільність) навчання може відбуватись дистанційно – в онлайн-формі, за погодженням з викладачем.

7.5. Політика щодо оскарження оцінювання.

Якщо здобувач вищої освіти не згоден з оцінюванням його знань, він може оскаржити виставлену викладачем оцінку у встановленому порядку.

7.6. Бонуси.

Здобувачі вищої освіти, які регулярно відвідували лекції та практичні заняття (мають не більше двох пропусків без поважних причин) та приймають участь у конференціях, конкурсах тощо отримують додатково 5 балів до підсумкової оцінки.

7.7. Участь в анкетуванні.

Наприкінці вивчення курсу та перед початком сесії здобувачу вищої освіти буде запропоновано анонімно заповнити електронні анкети, які дозволять оцінити дієвість застосованих методів викладання та врахувати ваші пропозиції стосовно покращення змісту навчальної дисципліни «Ризик-менеджмент в туристичній діяльності».

7. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

- інтерактивний;
- кейс-метод;
- ситуативне моделювання;
- дискусія, бесіда;
- пояснювально-ілюстративний;
- мозкового штурму;
- занурення;
- дослідницький.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Артими-Дрогомирецька З.Б. Економічний ризик. Київ: Центр учбової літератури. 2013. 316 с.
2. Балджи М.Д. Економічний ризик та методи його вимірювання: навч. посіб. Харків. Промарт. 2015. 300 с.
3. Державне агентство розвитку туризму України. Офіційний сайт. URL: <https://www.tourism.gov.ua/>
4. Кравченко М.О., Бояринова К.О., Копішинська К.О. Управління ризиками: навчальний наочний посібник. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. 432 с.

5. Писаревський І.М., Стешенко О.Д. Ризик-менеджмент у туризмі: навч. посіб. для вищих навчальних закладів. Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О.М. Бекетова. Харків. 2017. 128 с.

6. Про схвалення Методичних рекомендацій щодо організації та функціонування систем ризик-менеджменту в банках України. Постанова Правління НБУ №361 від 02.08.2004.

7. Тимочко В.О., Березовецький А.П. та ін., Безпека життєдіяльності та охорона праці. Практикум. навч. посібн. Львів: СПОЛОМ. 2022. 376 с.

8. Чорненька Н.В. Безпека туризму. Навч. посібник Київ: Видавничий дім «Кондор». 2019. 188 с.

9. Голод А. Безпека регіональних туристичних систем: теорія, методологія та проблеми гарантування : монографія. Львів: ЛДУФК, 2017. 340 с.